Ч. 92. Чернівці, пятниця дня 5. (18.) серпня 1905 р. Рочник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ що середи, пятниці і неділї, з тижневим додатком „РУСКА РАДА“.
Редакция, адміністр. і експедиция при улици Петровича ч. 2.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямациї неопечатані вільні від оплати почтовоі.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“ разом з „Рускою Радою“:
на цїлий рік . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . . . 1 „ 70 „
Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.
Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Цїсарскі уродини.

З нагоди 75-лїтного сьвята уродин удїлив Найяснїйший Цїсар 1.700 корон для бідних міста Чернівців без ріжниці нациі, які роздїлить бурмістр міста, а 300 кор. для добродійних товариств.

75 літ житя се спорий шмат дороги на житевому шляху! А шлях той всіяний не лиш рожами, але й терновими колючками. І як раз їх острих кінців прийшло ся зазнати тому, чиї уродини сьвяткує нинї не лиш родинний кружок, не лиш гурток приятелів, але цїла сорокkільна міліонова держава. Найстаршому в сїмі європейских монархів кузинів не щадила доля своїх ударів. Смерть сина-одинака й страшний скін подруги, що еї голубине серце прошив смертельний удар розпучливої теориї — те все осрібило его й так вже сідий волос, те его струнку поставу долїв похилило. Але те все рівночасно стїснило вузли спічутя і щирої любови між цїсарем Франц Йосифом І., а его підданими.

І можна без пересади сказати, що уродини нї одного европейского володаря не роблять ся таким щирим, загально-державним сьвятом, як австрийского, і ніодин монарх не тїшить ся такою пошаною між товаришами по скиптру, як наш. На те все зложило ся безліч особистих прикмет, стараня о мирні зносини з сусїдами і вічна дбайливість про своїх підданих, між якими повинна запанувати справедливість і спільне змаганє до щасливійшого побуту.

За кількадесять літ володїня Франц Йосифа І. переміняє ся Австрия в справдї конституційну державу. Народи мають спромогу серед вніпшого мира успішно дбати про свій розвиток і гаразд. І коли із під тягару давних кривд двигають ся упослїджені народи, то стрічають ся із помічною рукою — свого монарха. За се ему й дяка, за се й плывуть до стін его бажаня австрийских підданих!

Саме послїдні роки завдали не мало клопоту Коронї. Ріжні бурливі елементи стали глядїти для себе щастя поза межами нашої держави, через що терпить уладжене внутрішних відносин австрийских. А при усмиреню тих шкідливих течій зазнав не мало лиха й сам монарх, бо протидержавні елементи стали звертати ся навіть проти самої особи цїсаря Франц Йосифа І. як між Мадярами так між Нїмцями.

Ми, яким свобідний розвиток запорученний законами в Австриї, спішимо перед цїсарский престол із найщирійшими бажанями многих літ!

УПРОМИСЛОВЛЕНЄ БУКОВИНИ?

(Конець).

Вперед, нїм що буде й бути моглоб, треба старати ся солїдною працию піднести культуру буковиньского населеня, треба ті широкі верстви народні відродити і вибороти для них людскі суспільні і полїтичні права. Солїдна праця п. Ончулови і його сподвижникам очевидно не по смаку, бо на проценти із неї треба надто довго ждати. Воних більше промишляють самі про себе. Одначе для нас вид фабрик, під яких брамами малиб конати спухлі з голоду наші безрільні рільники зовсїм не приманчивий. Треба зруйнувати до тла давню феодальщину, бо аж на еї руїнах зацвите народний гаразд, а за тим і промисл. Так само і доля загально-австрийского промислу залежить від широких свобід полїтичних населеня, від його культурного підйому. Для розвитку нашого промислу треба, щоб в парляментї втихли братоубійчі борби національні, а щоб на їх місце стали дебати і ухвали та їх здійснюванє обертатись коло економічних справ населеня. Сеж зможе тільки тодї здійснити ся, як там засядуть заступники народу між ними також із кругів промислових так фабрикантів як і робітників, вибрані рівними голосами, без нїякого гнету і без заховуваня перестарілих привілеїв. Отже красша будучність зможе настати аж після поборення реакцийної, а як хто хоче й консервативної фаляни, якої ряди скрiпив саме не давно п. Ончул своїм почотом. З того боку треба народним верствам лякатись усїх „благословеньств“ і всїх иньших данайских дарів.

Правдивість наших заміток потверджує примір сусїдної Галичини, де від якогось часу також лунає клич: „Упромисловлюймо край, а радше сотворім польский промисл. До чого те упромисловлюванє з заховaнем спорохнавілих громадяньских відносин під опікою консервативно-шляхетскої кліки довело, про те вимовно сьвідчать майже щоденні записки в галицкій скандалїчній хронїцї банкротств і дефраудаций, що до вершка була дійшла чи не в 1899. р., коли майже не було букви в азбуцї, щоб від неї не зачинало ся імя якого польского „промисловця“, розумієть ся були й букви сильнїйше обсаджені, що достарчили не-аби яку скількість кандидатів до польского пантеону, як іронїчно прозвано там звичайну Іванову хату. Відносини в Галичинї надто похожі до буковиньских, щоб не тиснулась на перо евентуальна аналоґія між Ончуловим упромисловлюванем Буковини, а долею галицкого промислу. Вона виходить тим більш не приманчиво, що для сеї справи посьвятив ся в Галичинї чоловік ідеалу, незвіранний фаховець пок. Ст. Щепановский, що з молотком в руках прослідив все галицке підгіре, що своїй ідеї посьвятив все що мав, а вкінци і добре імя, як підпомаганий під покровом правлячих шляхетских кругів казочними пожичками директора галицкої каси щадничої, неб. Зїми, довів до звісного краху і скандального львівского процесу, що так дуже підкопав галицкий, а по части і наш кредит. Крах вийшов, хоч явились люди так солїдні як Вольский і Одживолький, що цїлі міліони жертвували для ратованя друга і справи. У нас заповідає брати ся до упромисловленя п. Ончул, бувший комісар староства, а тепер директор асек. товариства у Бернї, що із промислом хиба не має нїчо спільного. А наші „промисловці“ хиба із краю би загарбали міліони, а не понеслиб для нього жертв vide банкова президентура і банкова провізия. Про солїдність нових спасителїв Буковини, так вправних в полїтичних козлах і фінансових зделках хиба годї говорити, тож рівночасно із упромисловленем Буковини сталиб дозрівати леґіони кандидатів до буковиньского пантеону, яких добрі перші кроки вже й тепер видно...

Оттак лускає на дїлї нова банька миляна пущена п. Ончулом в виді „упромисловленє Буковини“, — під промінем правдивого освітленя, переведеного „sine ira et studio“ для збережаня доброї слави і гаразду Буковини. Консеквенциї із сего суароти нової дїяльности п. Ончула і його кандидатури очевидні хиба для кождого.

Росия й Японія.

Після телеґрам, які ми одержали в справі мирових переговорів в Портсмут, виходить, що є виглядки на заключенє мира. Именно, коли Вітте відкинув 4 пункти з японьских условин мира, (то є 1. відступленє Сахалїну, 2. заплаченє відшкодованя, 3. ограниченє російскої сили морскої на Тихім океанї, 4. видача Японії інтернованих російских кораблїв,) то Комура не зірвав переговорів, а запропонував подрібну дискусию над прочими пунктами проекту японьского, що і стало ся за згодою Віттого. Доси обговорено слїдуючі артикули: І. Росия признає переважний вплив Японії на Кореї, яку узнає якo стоячу поза кругом свого впливу. ІІ. Росия і Японія годять ся і обовязують ся опорожнити Манджурию на річ Хін, признаючи в Манджурії засаду „відчинених дверий“. ІІІ. Росия і Японія обовязують ся відступити хіньску желїзницю з Харбіна на полуднє Хінам, за що Хіни мають умовити ся з Японією що до звороту її починених видатків. IV. Згоджено ся на проєкт японьский в справі острова Ляотуньского з винятком Дальнего і Порт Артура. V. Що до Сахалїну сконстатовано ріжницю думок і приступлено до артикулу VI., яким відступлено Японії російскі землї наймлені разом з Дальним і Портом Артура та острова ми Бльонде і Еліот. При всїх артикулах застережено лише, що Японія має признати права і пановане теперішної династиї на Кореї, маючи однак право вглядати в адмінїстрацию, а Росия і Японія обовязують ся шанувати територияльну і адмінїстрацийну нетикальність Хін.

Тимчасом на поли борби обі сторони собі грозять, та здає ся, що погрози ті мають лише впливати на мирові переговори, але фактично на поли борби істнує завішенє збруї, хотяй те завішенє запроектувати формально не важила ся жадна сторона. „Daile Telegraph“ доносить з Токіо, що Японцї лагодять ся до окупациї Камчатки, яку боронить лише 1 батайльон рос. відтятий цїлком від решти армії російскої.

Преса-ж російска задивляє ся дуже песимістично на події в Америцї що до переговорів. „Бърж. Вѣдомости“ пишуть: „нема що укривати, що день предложеня японьских условій мира захитав віру навіть у найбільших оптимістів, бо Японцї не думають виречи ся анї контрибуциї, анї якогось кусника землї і на квестию условин російско-японьского мира випаде вичікувати на полях, де полягло тілько голов і треба приготовити ся на нові, може ще більш кроваві борби. „Русь“ пише: „Слова барона Комури: „Ми готові заключити мир за добру цїну“, справдили ся і треба питати ся, чи Японії не належнo поставили так високі услівя миру. Єсли домаганя Японців мають характер катеґоричний і засадничий, то треба уважати конференцию в Портсмутї за перерву.“ „Нов. Вр.“ каже: „Японцї не стоять на російскій територнї, а диктують Росиї мир, що своїми домаганями перевисшає навіть домаганя Нїмеччини від Франциї в р. 1871“.

Подїї в Росиї.

З Петербурга телеґрафують до „Local Anzeiger-а“, що цар підписав в суботу, 12. с. м. манїфест о народнім зібраню зредагований Победоносцевим, та що той манїфест має бути в короткім часї оголошений. Урядники сенату одержали вже вказівки, щоби вижидали леда хвилї оголошеня манїфесту. Друкарня правительственна стоїть готова. Вісти, які надійшли від Віттого, правдоподібно приспішать оголошене манїфесту. Постанову, щоб манїфест був оголошений в Петербурзї, а не в Москві вважають за побіду реакциї. В нарадах комісиї над поправками проєкту Булиґіна проводив Победоносцев. Засїданє тої комісиї відбуло ся в Ґатчинї. Одною з найважнїйших поправок мало бути збільшенє числа послів зі стану мужицкого. Вибори будуть безстанові, двостеневі в куриях великої посїлости земскої і мійскої — а трестепеневі і станові в куриї мужицкій. Жиди будуть могли бути вибрані в куриї мійскій. Загалом має числити російский парлямент 495 членів з чого на „край привисляньский“ припадає 43. Мінїстерство просьвіти затвердило проект, щоби на вакуючі посади лїкарів в ґімна-

зиях і школах женьских іменовано — оскілько то можливим — також жінок. Представителї висшого духовеньства скінчили обширний мемориял, в якім є подані вказівки що до скликаня собору духовного. Ґен. Дурново іменований ґенеральним ад'ютантом царя остае дальше на становищи ґен. ґуб. Москви. В Невли (ґуб. вітебска) з нагоди похорону жидівских робітників вибухли розрухи. Коли полїция кинула ся на товпу, щоби еї розігнати, кинено на полїцию бомбу, яка ранила одного полїцийного урядника тяжко, а другого і одного прохожого лекше. В Керчі вже третий день панують забуреня протижидівскі. Товпа рабує доми, богато родин жидівских покинуло місто. „Наша Жізьнь“ доносить, що мировий судия увільнив 43 особи оскаржені о участь в забуренях в Одесї. Як доносять з Ревала, вибухли там були розрухи робітників, які жадали випущеня на волю осіб арештованих за се, що на них впало підозріне, що они читали і абонували заграничні часописи заборонені в Росиї. Проти робітників вислав ґен. ґубернатор війско і козаків. Коли про те довідали ся матрози, заявили дуже енерґічно, що за першим стрілом до робітників, получать ся з ними проти війска. В виду сеї погрози ґен. ґубернатор заборонив стріляти до робітників; а поступок матрозів так вплинув на війско, що оно також стало прихильно відносити ся до робітників, обороняючи їх перед нагайками козаків.

Конґрес союзу мужицкого, який відбув ся в Москві, а в якім взяли участь заступники мужиків з 22 ґуберній, ухвалив жадати загального, безпосередного тайного права голосованя від 20. року житя, скликаня конституанти з правом законодавства, правом інїциятиви і контролї над фінансами, та адмінїстрациєю і з нетикальностию посольскою. Конґрес узнав конечність побільшеня власности мужицкої і обовязкової, безплатної науки елементарної, необовязкової науки релїґії, секуляризациї шкіл і утвореня публичних, безплатних бібліотек і читалень. „Русь“ доносить, що 3 спорні точки в проєктї Булиґіна вже полагоджено: 1. обнижено виборчий цензус; 2. принято постанову, що президент палати вибираний на 5 лїт не потребує царского затвердженя; 3. згоджено ся, що правительственні, проєкти які будуть відкинені $^2/_3$ голосів, не будуть предкладані цареви до санкциї. Число послів буде виносити 520, з чого самих послів мужицких має бути 90. У всїх ґуберніях, які будуть вибирати по 3 послів, насамперед буде ся відбувати вибір посла мужицкого.

Сенатор Постовский розпитує про членів остатнього конґресу земств в Москві з порученя царя. Тим вивідинам асистує стало підпрокуратор Камишаньский, а достарчуть вони певно богато цїкавого материялу. Після приватних інформаций не завивають „земцї“ слів в бавовну. До чого допровадить та спеціяльна комисия сенаторска, годї на разї знати. Але сам факт виделеґованя слїдчої комисиї сьвідчить о повороті до впливу реакцийної партиї на царскім дворі. Врештї з'являють ся і иньші знаки, що об'являють на разї що найменьше не конче добрі ворожби для справ реформи. Головний заряд для прасових дїл в Петербурзї розіслав до всїх редакций обіжник, заказуючий збираня складок, оголошуваня відозв і справоздань зі складок на користь робітників, що в наслїдок страйку попали в нужду. З Варшави доносять глухі вістки о гнетї, які мають відносити ся до найвизначнїйших осіб, підписаних на протестї 350-ти. В Бердичові, Житомірі і кілька иньших волиньских містах мали вибухнути криваві антижидівскі розрухи, що розширюють ся й на подальші міста в Волинї. В самій столиці Волиня число офір добігає до кількасот. Революціонери старають ся зазначити свою дїяльність усюди й дня нема, де би не чути, або не читати про силу їх бомб. І так в Білімстоцї, в день уродин царевича викликали они демонстрацию, при чім не обійшло ся і без війска, що дало огня до демонстрантів і убило 40 осіб на смерть, а 70 людий тяжко ранило. Бомба кинена революціонерами убила трох жовнїрів.

Полїтичний перегляд.

З'їзд цїсаря Франца Йосифа І. з королем Едвардом VII. 16. с. м. з'їхав ся цїсар Франц Йосиф І. з анґлїйским королем, який відвідав его в Ішли. Цїсар Франц Йосиф І., яко старець не могучий вже далеко подорожувати, не може королеви віддати візити, тож бодай щирим повитанем, хотїв ему віддячити ся за память. Повитане справдї було щире. Цїсар виїхав аж до Ґмунден напроти гостя, з відки оба приїхали до Ішлю. Правительственні дневники відмовляють сїй стрічи двох монархів всякого полїтичного значіня, поясняючи, що король анґлїйский лише з пошани, яку має до австрийского цїсаря, зробив ему візиту по дорозї до Маріенбаду. Та иньші часописи, не заперечуючи сего мотиву, приписують однак самій стрічи в меньшій або більшій мірі і полїтичний характер. Поясняють, що з'їзд сей — а закинене відвідин нїмецкого цїсаря, хоть его вже давно заповідала і бажала нїмецка преса — є відповідию на з'їзд нїмецко-російский. Ходить іменно о се, щоби Австрия на случай порозуміня нїмецко-російского не була лишена всякого союза, та здана на ласку або неласку обох сусїдів, бо на Італїю — яка вже нинї кокетує Францию, та явно шукає иньших союзів і лише про око остає в потрійнім союзї — нема що числити. Коли ще до сего додати недавно заповіджену демонстрацию фльоти анґлїйскої на Балтийскім мори, то можна догадувати ся, що з'їзд в Ішли має на цїли троха допечи лїтаючому в хмарах думок про власну всемогучість Вільгельмови II. В Ішли по візитї у цїсаря замешкав король в готели, де его відвідав цїсар Франц Йосиф І. і забавив у него через годину. Слїдуючого дня попращали ся оба монархи на желїзници і король анґлїйский поїхав до Маріенбаду.

Кріза в Сербії.

Кріза в Сербії, яка свого часу вибухла наслїдком інтриґ о позичку на будову зелїзниць, вже покінчила ся. Від двох днів має вже Сербія дефінїтивний кабінет, який прийшов по тимчасовім мінїстерстві Стояновича і буде вже правити якийсь час без перешкоди.

Новий кабінет, на котрого чолї стоїть також той самий Стоянович, є кабінетом т. зв. независимих радикалів. Ся партия має за собою цїлу історию. З разу були в Сербії лише два сторонництва: радикалів, що промовляли за союзом з Росиєю, і поступовців, які прихиляли ся радше на бік Австро-Угорщини. В роцї 1901 король Александер дав почин до компромісу обох партий, а результат був той, що Сербія одержала новий коалїцийний кабінет під проводом Вуіча і нову „консервативну“ конституцию, звісну під назвою конституциї з 1902 року. Одна часть радикалів під проводом Жівковича не хотїла однак приступити до коалїциї і утворила окрему ґрупу, яка вела дальшу борбу проти коалїцийних кабінетів і їх „консервативної“ конституциї. За панованя короля Петра роблено знов заходи, щоби обі фракциї довести до порозуміня, і се в значній части удало ся, бо через два цїлі роки правив Сербією кабінет Ґруіча, в якім засїдали репрезентанти обох сторонництв. Але вже по двох роках прийшло до непорозуміня і независимі радикали під проводом Жівковича виступили з коалїциї, а керму держави обняв Пасіч, котрий опер ся на більше умірковаиих елементах і зорґанїзовав окрему партию т. зв. умірковаиих радикалів. В той спосіб Сербія одержала два радикальні сторонництва — умірковане під проводом Пасіча і опозицийне під проводом Жівковича. Борба тих двох сторонництв була дуже завзята і дійшла до кульмінацийної точки в звісній справі о позичку, яка і довела до упадку кабінету. Коли іменно умірковані радикали під проводом Пасіча промовляли за більшою позичкою, такою, яка вистарчила-б не лише на зелїзниці, але і на канони, то знов независимі радикали були сему рішучо противні і стояли лише за позичку малу, виключно для будови зелїзниць, і то з тим, щоб сю позичку затягнути не за границею, але в самій Сербії. Результат сеї борби був такий, що кабінет Пасіча упав і прийшло до нових виборів, в яких побідили опозиціонїсти, то є т. зв. независимі радикали. На чолї тих радикалів станув проф. унїверзитету Стоянович і він одержав також місию утвореня нового кабінету. Стоянович став проводиром партиї, бо Жівкович, незгідно з волею сторонництва, заявив ся за позичкою Пасіча і мусїв через те уступити.

Що-до програми независимих радикалів і їх кабінету, то програму сю характеризують слїдуючі домаганя: независимі радикали жадають — як се висказали в своїм передвиборчім манїфестї — зменьшеня видатків на армію і урядників і домагають ся реформи в тім напрямі адмінїстрациї та розширеня громадскої і повітової автономії. Кромі того жадають заведеня промислових шкіл, яких на разї в Сербії нема, і утвореня дешевшого кредиту та будови желїзниць. В міжнародній полїтицї вони стоять на становиску „Балкан для балканьских народів“ і длятого домагають ся утвореня балканьскої федерациї та будуть змагати до зближеня Сербії до иньших балканьских народів, а також до Румунії і Грециї. Як бачимо отже, є то програма виразно національна і демократична і коли ся програма буде здійснена, то вона віддасть велику прислугу не тілько Сербії, але і другим державам зглядно народам балканьского півострова.

В справі пожички на канони і желїзниці, то справа ще не цїлком порішена, але здає ся, що новий кабінет поступить собі так: будучи проти позичок за границею в загалї і не хотячи сербским грошем живити чужих капіталїстів, новий кабінет буде купувати канони за готівку, бо се дешевше. Щож знов до будови желїзниць, то ся справа вже якби рішена, бо еше перед тим запала постанова в скупштинї, щоби на будову желїзниць затягнути позичку в самій Сербії, а іменно в білградскім гіпотечнім банку.

Правительство Стояновича забирає ся отже енерґічно до дїла, але що его програма, так полїтична як і фінансова, викличе скажені інтриґи заграниції, о тім годї хиба сумнївати ся.

Традицийна полїтика росийск. правительства а Україна.

В Франкфуртї над Меном появила ся нова брошура *) нашого звісного публїциста п. Романа Сембратовича п. з.: „Das Zarentum im Kampfe der Zivilisation“, в якій автор представляє внутрішну полїтику царства супроти своїх недержавних народів, а з окрема супроти Русинів. П. Сембратович взяв в сїй брошурі під скальпель своеї критики чинник, що давить Україну, Москву. В брошурі, яку власне обговорюємо, вийшов п. Сембратович від поясненя панславізму і тої ролї, яку відграє царат в борбі з Заходом, а таке становиско автора є дуже актуальне і зробить его книжку почитною в широких европейских кругах. Треба тільки зважити, що царский абсолютизм піддержують в сю пору всякі правительства яко заборolo европейскої реакциї, між тим, коли царат є по правдї ворогом як-раз усеї просьвіченої Европи, а у своїм власнім нутрі веде полїтику темноти і безпощадної екстермінациї.

Щоби однак зазнакомити наш загал з провідною ідеєю, яку старає ся перевести автор в своїй книжцї, то позволимо собі переказати тут оден уступ еї, в якім, на нашу думку, вага і цїль книжки виступає найяркійше. Сей уступ має заголовок: „Традицийна полїтика росийского правительства а Україна“.

Зовнїшна полїтика царства — каже автор — полїтика загарбати, здавити і з'амальґамувати під обухом абсолютизму всї славяньскі елементи яко ворожу силу проти західної цивілїзациї, іде рука в руку із его внутрішною полїтикою. Правительство білого царя думає, що сьвітове пановане Росиї зможе перевести лише при помочи повного обмосковщеня України. Від сеї дикої й фантастичної думки не хоче Росия відступити помимо всяких дотеперішних досьвідів, бо сего має нїбито домагати ся ґенїй державної росийскої ідеї — той самий ґенїй, що з покликом на традициї Петра Великого перестерігає царя устами Победоносцева, щоби, Боже борони, не нарушив хоч в части режіму сьвятого, одїдиченого по предках, самодержавія.

Се може звучати парадоксально, а однак є правдою, що від інспіраций того ґенїя не суть вільні навіть лїберальні росийскі круги, що борють ся тепер з абсолютизмом. Також і поступові Москалї визнають панросийску ідею, а від официяльної росийскої полїтики дїлить їх лише адмінїстрацийна система, яку раді-б повалити. Так официальна як і неофицияльна Росия вірить, що московский нарід є зовсїм відмінним, цїлком инакше психічно з'орґанїзованим народом від західної Европи, котрий однак є покликаний до того, щоб в розвою всесьвітної культури стати еї переемником. Розуміє ся, що ті мнимі наслїдники західної Европи вияснюють свою місию як і еї значіне всїляко — відповідно до свого партийного становища — але власне тому також і поступові росийскі партиї не хочуть нїчого змінити в традицийнім росийскій полїтицї. Тому то також у всїх проєктах нової орґанїзациї держави, які ставлять росийскі поступовцї, не найде анї згадки про якусь автономію України, або хочби згадки про рівноправність Русинів з иньшими народами держави. А працїнь всяка праця змагаюча до відродженя Росиї, всяке змагане до полїтичної свободи є чистою працею Сизифа, коли з тим змаганем лучить ся удержане України в еї дотеперішнім невільничім положеню! Як довго Українцї будуть уважані за горожан другої і третої кляси і будуть національно виняті навіть зпід тих прав, які тепер обовязують в державі, так довго буде також стояти ненарушеним росийский централїзм і абсолютизм, хочби навіть і змінила ся форма державної адмінїстрациї. Тут на Українї, лежить як раз жерело московскої самоволї і абсолютизму. Нїгде иньше в Росиї деспотизм не виправляє таких орґій, що там — нїгде росийский абсолютизм не держить ся з таким упором і постійностию неґациї найосновнїйших прав людскости, винятя зпід закона цїлого одного народу, що на Українї. Вправдї не є нїчо дивного в тім, коли абсолютизм так завзято боронить сего свого терену і не позваляє собі забрати своїх варварских привілеґій — але дивно се, коли такі варварскі привілеґії признають мовчки також елементи, що стоять на становиску демократизму. Нас застановляє короткоглядність свободолюбних елементів в Росиї, котрим певно не можна відказати доброї волї, але котрі відчувають чудний якийсь ляк перед україньским питанем і

*) Повний заголовок книжки такий: Das Zarentum im Kampfe mit der Zivilisation von Roman Sembratowycz. Frankfurt am M. 1905. У Відни дістати можна в Buchhandlung L. Rosner, Wien.

его видвигненем на порядок державних справ. Се україньске питане вони вважають за якусь небезпечну скалу в славяньскім мори, скалу, на якій може розбити ся величиа мрія Петра Великого — про всеросийску державу і еї пановане.

Улюбленою мрією того царя як і его попередників було именно те, щоби своїй державі надати силою одно росийске пятно. Вже за вибору Мазепи приказано гетьманови і козацкій старшині старати ся, щоби „малоруский нарід був всякими можливими способами як найсильнійше сполучений і зілляний з московским тай, щоби доводжено до порозуміня „женитьбами і иньшими того рода звязями“. Але як сьвідому політичну систему поставив Петро Великий тоту свою тактику доперва по погромі Мазепи. Як звісно, україньским ученим і письменикам наказав він перенести ся з Київа до Москви, щоби затерти культуральну ріжницю, яка була між Українцями, а Москалями. Коли відтак при кінци XVIII. століття цариця Катерина II. знесла до тла автономію України, перемінила сю провінцию на провінцию „росийску“ під назвою „Малоросія“, що також вийшло з нївеляцийної системи росийского реформатора. Але се еще не було все, аби уреґулювати нове велике славяньске море. Яко загату для великих росийских плянів вважано не тілько політичну автономію України, але і еї духову самостійність. На Україні истнували вже в XVI. столітю друкарні, не тілько для книг релїґійного змісту але і для сьвітскої літератури. В самій Московщині штука Ґутенберґа була зненавиджена, а одиноку росийску друкарню, що була в той час поставлена, спалено, а дім, де була поміщена друкарня, здемольовано. Коли отже Україну влучено до росийского царства, а еї автономію так обкроено, що московскі володарі стали мішати ся також у внутрішні україньскі справи, покликав „цар всеї Росиї“ до житя вперве культурну інституцию, яка звісна е під назвою росийскої цензури, а має заслужену славу в культурнім сьвіті. Именно цар Петро I. видав ще дня 5. жовтня 1720 указ, якими дві, доси свобідні україньскі друкарні в Київі і Чернигові піддав під контролю св. Синоду в Москві. Дальше постановляе сей указ, що в тих печатнях на будуче мають друкувати ся виключно книги релїґійного змісту, а сї після росийского взірця, щоби „жадна иньша мова не закрала ся до книжок“. Отже се перше в Росиї розпорядженє що-до печатаня книжок. Та замітне що сей перший прасовий закон в царскій державі відносить ся до України і україньскої мови. В 1769 р. заборонив сьвятий Синод печатати україньскі букварі і велів поконфіскувати ті, що вже були. Се був другий стан в розвитку росийскої цензури, що, як видно, е законною дитиною русифікацийної системи і аж пізнійше була ужита до иньших цїлий.

Ті заходи, з двох славяньских народностий, україньскої і московскої, утворити одноцільне росийске море, в котрім мали би сполучити ся й иньші славяньскі струї, тревають дальше. Думають, що національну ріжницю можна заперечити драконьскими, найбільше некультурними і глупими способами. Отже виходило розпорядженє за розпорядженєм, аж пресловутий указ з 1876 р. станув на вершку всеї нївеляцийної роботи. Та нині панросийска державна штучка кінчить ся. Острійші зарядженя вже неможливі! А прецї царский указ не всціз ні україньского народу ні, его мови усунути з лиця землї. Національне відродженє сего народу мимо всяких перепон ступае наперед, его література здобула собі признане цивілїзованого сьвіта, того сьвіта, котрому не импонують росийска цензура, анї росийска поліцийна мудрість, а котрого найвизначнійший представитель — норвеский поет і мислитель Бернстерне Бернзон — у віденьскій „Ruthenische Revue“ назвав указ з 1876 р. найглупійшим продуктом людского умового житя. Культуральну вартість росийских зусиль около подавленя україньскої літератури обговорили і осудили в згаданім видавництві найвизначнійші мужі з усїх країв і партийних таборів. Нїхто не сумнївае ся, що завдяки згаданим з'усилям чим раз більше і більше виступають, та заострюють ся підводні скелї, що розрізують филї всеросийского моря. Отже й тут подібно як у східній Азиї судно традицийної політики розбивае ся і обривае державну штуку росийских можновладців лише соромом та ганьбою. Росийскі міродайні політики нехай не манять ся, що бодай оден інтелїґентний чоловік в Европі вірить в їх цивілїзацийну місию.

Росийскою сьвітовою політикою і росийскою системою правлїня одушевляють ся нині лише панове панславісти і пруска полїция...

З того, що до тепер сказано, легко доглупати ся, що україньске питанє відгравае в росийскій політиці не від вчера важну ролю, і що росийскі повновладцї потверджують єстнованє сего питаня від часу до часу документно всякими драконьскими розпорядженями, — дальше пізнати, що початку і основи „панславістичної“ політики Росиї треба глядати на Україні. Однак росийщене України (ідея, котру всї Москалї, сьвідомі річи, давно признали нездійснимою) стала не лише „традициею“ росийскої політики, але взагалї вигідною основою панславістичної музики будучности, а що на Україні національне житє проявляе ся в послїднім часї все інтензивнійше, то панславістична мельодия стає все більше мелянхолійна і готова перемінити ся в котячу музику.

НОВИНКИ.

Чернівці, 17. серпня 1905.

Руска ґімназия в Станиславові. В решті дочекали ся галицкі Русини на своїй земли по довгій і затятій борбі з ворожим елементом дістати одну сьвятиню науки і розвитку національного почутя молодїжи в Станиславові. Та ґімназия має бути отворена з днем 1. вересня яко самостійний заклад, а не яко паралелька польскої.

Француз про Українки. В Парижи вийшла книжка п. з.: „Всї женщини“ (Toutes les femmes), написана якимсь Amedie-м Vignola. Описуючи Славянок, Амедей Віньоля посьвячуе один розділ україньским женщинам, ставлячи їх далеко висше від Московок. Межи Московкою, а Українкою, чи Русинкою (Ruthéne) е вічний контраст півночи і полудня. Підсоне України теплійше, сам край далеко привітливійший. Ум України живійший, більше мрійний і сентиментальний. Висока, струнка, по найбільшій части брунетка, з чорними очима, широким лицем, але з тонкими чертами лиця. Українка е сильна, бодай назверх весела і безжурна. Єї сестра Московка дорікае Українку за її безпечність. Українка понад все любить спокій. Вміе оцінити родинні втіхи, а так само враженя, які відносить з краси природи. Будучи з волї судьби більше свобідною, як Московка, вона виходить замуж лише за того, кого собі вибрала. Україньскі народні пісні величають не мужчину, але красу женщин, любов, а також недолю старого, поганого чоловіка, котрого обманюе жінка, а він про се не знае. Нема нічого поетичнійшого і зворушливійшого від україньских пісень. Молодї дівчата сьпівають їх хором на вечерницях, куди приходять веселити ся на свободї. Цьвіти, перевязані бинди, або широкі диядеми украшають їх голови. Кілька рядів коралїв окружають їх гарні шиї. Біла вишита сорочка і довга синя або кратчаста юбка обрисовлюють їх ґрацїозні форми. Збірня дівчат на вечерницях творить чарівну картину, котрій поважні і повільні напіви надають сумовитий відтїнок. Українки можуть гордити ся своїми формами, але чим близше до козацких сторін, там женщини стають гарнійші і привабливійші. Запороскі козачки то справдїшні моделї. Що-до доньских козаків, то вони походять від Москалів і тому їх черти лиця, а навіть сама вдача лишила ся така, як у Москалїв. — При тій нагоді автор звертае увагу також на Білоросів і замічае, що їх женщини бідні, їх пісні виказують переважно їх бідолашність, про котру говорять також їх понурі лиця, але деспотизм родини не так тяжко давить їх плечі, як у Московок.

Мордованє дїтий в Одесї. „N. fr. Presse“ подає опис виконаня вироку на двох дїтях в Одесї. Коли здавлено уличні заворушеня, почало ся пановане поліциї, що найлїпшим способом привернення порядку уважала масове мордованє. Позаяк військо відмовило участи в тій варварскій роботї, відкомандовано козаків, а ті зробили все, що приказала власть. Я бачив на власні очи — пише кореспондент згаданої часописи — як вели двох порядно одїтих хлопців: 15- і 13-лїтного на місце страченя. Підчас уличних заворушень упало з бальконa одного дому кілька вистрілів до війска. Вояки вдерли ся до того дому і найшли там двох хлопців та їх родичів. На питанє, хто стріляв, зголосили ся хлопці як виновники. Сейчас їх увязнено і засуджено на смерть. Хлопцї поблїдли як мерцї і козаки мусїли їх піддержувати, бо не могли удержати ся на ногах. Публика демонструвала против того варварства, але на дармо. І став ся нечуваний факт, що в европейскій державі виконано в XX. столітю вирок смерти на двох дїтинних політичних простуниках.

Сензацийне самовбійство лїкаря. „Одесскія Новости“ доносять о самовбійстві лїкаря визванім смертию неудачно оперованої чотиролїтної дитини: „Недавно д-ра С. И. Полянкова просила з сльозми в очах бідна, але інтелїґентного лиця жінка подати поміч одинокому еї синови Павлови Бендерчукови. Оглянувши хлопця, радив лїкар сейчас відвести его до шпиталю, але матине хотїла, почім лїкар рішив ся оперувати хлопця. При операциї пізнав, що хлопець погиб в наслїдок его похибки. Над головою дитини плакав ревно лїкар, коли-ж побачив, що смерть наступила, написав кілька стрічок на папері і підложив під чорнильницю. Коли жінка вийшла зі склянкою по воду для него, позбавив себе житя вистрілом з револьвера. До нещасної жінки і батька дитини написав ось що: Простїть молодому лїкареви ошибку, що позбавила вас одинокої дитини. Я відпокутував свою вину. Нехай моя смерть потїшить вас в вашім горю. Др. С. И. Полянков.

Оповістки, именованя і т. п.:

В недїлю дня 20. серпня с. р. о 2 годинї по полудни відбудуть ся в Малятинцях головні загальні збори читальнї „Руської Бесїди“ із звичайним дневним порядком. — *Леонтий Павлюк*, голова.

Оповістка. Отсим просимо всї листи висилані на адресу руского бюра працї в Найберунї, адресувати на приватну адресу п. Стадника урядника тогож бюра. Адреса має звучати: Vermittlungsstelle für ruthenische Arbeiter *zu Händen Teodors Stadnyk* in Neuberun. Preusisch Schlesien. — *Руске бюро працї.* Всї часописи просимо о повторенє сего оголошеня.

Кльостернайбурґска стипендия для кандидатів садівництва і управи винограду. Мінїстерство рільництва розписало на шкільний рік 1905/6 конкурс на три стипендиї по 500 кор. для тих кандидатів, що хотїли би учити ся управи винограду і садівництва у висшій школї в Кльостернайбурзї під Віднем. Поданя треба вносити найдальше до 30. вересня 1905 в дирекциї згаданої школи. Кандидати на I. рік мусять мати скінчену IV. клясу шкіл середних, скінчений 16. рік житя, предложити заяву родичів в справі удержаня, зложити вступний іспит, коли не переходять безпосередно з якої школи, предложити сьвідоцтво моральности і уміти на стілько по нїмецки, щоби могли від самого початку зі зрозуміннєм учити ся. Вступні іспити відбувають ся від дня 14. до 16. вересня с. р.

На загальних зборах „Товариства для плеканя україньскої пісні, музики і штуки драматичної в Чернівцях“ відбувших ся дня 12. серпня с. р. вибрано виділ, який уконституовав ся в слїдуючий спосіб: Модест Левицкий, голова; Михайло Коралевич, заст. голови; Александер Садаґурский, писар; Казимир Петращук, касиер; Филемон Калитовский, господар; Омелян Попович і Др. Стефан Смаль-Стоцкий виділовими; заступники виділових; Ярмолович Володимир, Бензан Александер. Дальше вибрано комітет контрольний з 3 осіб, а то: Іван Костецкий, Др. Михайло Литвинович, Омелян Могильницкий. — Цїль товариства удержуванє музичної школи. Тому виділ вніс сейчас просьбу до правительства о концесию. Виділови удало ся позискати для артистичного проводу особу з державним іспитом музичним, що е необходимим услівем, то-ж концесия буде удїлена і з днем 1. вересня с. р. пічне ся наука після предложеного пляну орґанїзацийного. З браку фондів не могли основателї постарати ся о власний статут орґанїзацийний, то-ж взято готовий від львівского музичного інституту, який е дословним перекладом уставу віденьскої консерваториї. Ся обставина, що львівский інститут так гарно розвивае ся, а віденьска консерватория має сьвітову славу, дає запоруку, що устав е добрий і як наша школа дізнасть відповідної піддержки у нашої суспільности, то розвине ся так гарно, як ті дві висше названі институциї. — Членами сего товариства можуть бути безусловно лише люди музикальні. Вписове виносить 1 корону, а річна вкладка 6 корон. Немузикальні члени можуть належати до Товариства яко члени спомагаючі за ту саму оплату. Належане до товариства дає певні права до опусту при оплатї шкільній, то ж родичі, заміряючі свої дїти дати на науку до нашої школи, повинні громадно вступати в члени товариства. Подавати ся буде поки що науку теориї музики, науку гри на фортепянї, науку сьпіву сольового і науку гри на скрипках. Вписи починають ся від 1. до 10. вересня; від 10. до 15. вересня будуть відбувати ся вступні іспити, щоби не приймити нездібних до музики учеників, а дня 16. вересня починае ся наука, що тревати буде до дня 8. липня. — Оплата за кождий з поданих предметів буде виносити меньше більше 75 корон річно з гори. Иньший спосіб сплачуваня оплати можуть родичі чи опікуни умовити при вписї. Члени виділу товариства знають з досьвіду, що музикальні Русини чи то члени „Бук. Бояна“, чи другі дуже пиняво виучують ся відповідних утворів з тої причини, що мають дуже мало, або нїяких відомостий з обсягу теориї музики. Щоби сему запобігти буде обовязаний кождий ученик школи, який небудь предмет він би собі обрав, ще учащати на науку теориї музики, за котру не буде побирати ся осібної оплати. Ся новість безпечно причинить ся до піднесеня „ніва“ музичного у нас, бо заведена е вже від давна у всїх західних краях і приносить дуже гарні успіхи. Школа наша повинна з'единити всїх Русинів на Буковині. Почата тамтого року як приватне підприемство кількома особами, виказала на двох публичних пописах гарні успіхи, тож сего року з'орґанїзована на правних підставах і посїдаючи відповідні сили учительскі, як також і визначних і знаючих музику людий як: др. С. Стоцкого, інсп. О. Поповича, надрадника Ф. Калитовского, секр. Мих. Коралевича, Алекс. Садаґурского до заряду, повинна виказати успіхи не два рази, але десять раз красші як тамтого року. Безпосередна управа школи буде лежати в руках Директориї, в якої склад входять три відпоручники Виділу, а то: голова, писар і цїлим виділом вибраний член з его лона. Ті члени вже назначені, то е: Модест Левицкий, голова; Александер Садаґурский, писар; Омелян Попович від цїлого виділу. До директориї належать дальше: Артистичний директор і секретар школи, що веде канцелярию і адмінїстрацию тоїж, та по одному учителеви з кождого відділу школи, котрих постановляе статут пять, а введених буде з новим роком шкільним лише чотирох і то деякі відділи по два в одній руці так, що збір учительский буде мав 3 або 4 голоси в директориї. Учителїв і директора принимае і контрактуе цїлий виділ. Ся справа ще не укінчена. — Зазивом до громадного впису до нашої школи, поміщеної покищо в „Народнім Домі“ кінчимо наше повідомленє і надїемо ся як найбільшого успіху. — *Модест Левицкий*, голова; *Александер Садаґурский*, писар.

Посмертні вісти.

Товариство руских ремісників „Зоря“ в Чернівцях подає сумну вістку, що его член-основатель і перший голова Михайло Юхневич, властитель реальности і срібного хреста заслуги з короною, переживши лїт 65, упокоїв ся дня 15. серпня с. р. В. е. п. — *Виділ.* — 11. с. м. помер Андрій Шухевич уч. VIII. кл. ґімн. в Молодятинї, син тамошного пароха. Щирість і охота до працї від'значували его від маленькости. Народне житє займало его вельми і як би смерть не перервала пасма его житя, був би приніс велику користь нашій суспільности, бо пильність се була одною з гарних черт его характеру. В. е. п.

Оголошеня Кас райфайзеньских.

Перші загальні збори каси пожичкової і щадничої для громади Чунків відбудуть ся дня 28. серпна 1905 в 2-ій год. по полудни в домі Івана Кривохижи Василевого з таким дневним порядком: 1) Вибір ради надзорчої 2) Установлене стопи процентової для вкладок щадничих і позичок 3) Установлене висоти паїв, вкладок щадничих і пожичок 4 Ріжні Справи. *Георгій Кривохижа.* начальник.

Друкарня тов. „Рускої Ради"

поручає отсї книжки:

Виданя тов. „Руска Бесїда":

	К. с.
* * * „Явдоха" словіньска казка	—·24
Ів. Синюк. „Образки з природи"	—·20
О. П. „Хлопцї садівники"	—·40
Омелян Попович „Розмови"	—·40
Корниль Н. Устиянович „Три цїкаві загадки"	—·40
В. Уміньский-Ф. Королевський „Як повстала земля і який буде єї конець."	—.30
Проф. О. Єремівчук „Іван Сучавский"	—·40
Ів. Бажаньский. „Пропасть"	—·20
Гаршин. „Малярі"	—·20
* * * Толстой „Два старцї"	—.14

Виданя тов. Руска „Школа".

Барановский Мечислав. „Педаґоґіка"	2.—
Ом. Попович. „Методика" І. часть	1.—
Гаврищук „Методика" II часть	.60
Омелян Попович „Як бідні збогатїли"	—1.20
„ „ „10 казок для дїточок"	—.20
„ „ „Збірка законів"	.1—
Ів. Синюк. „Образки з житя"	—.20

Ом. Попович „Пів сотні повісток"	—.40
„ „ „ „ „	—.50
„ „ „ „ „	—.60
Шпойнаровский Серґій. „Руска Читанка" для II. кляси ґімн.	2.80

Др. Стеф. Смаль-Стоцкий. „Громада"	—·20
„ „Порадник" як закладати каси	—·40
„ „Буковиньска Русь"	2·40
Ю. О. Федькович. „Пісні жовнярскі"	—·20
Франко Іван. „Русько-українська лїтература"	—.20
Пігуляк Євтей. „Верховиньскі згадки"	2.—
О. Шпитко. „Листи з пекла"	—.30
Яр. Юлев. Семинарскі спомини	—·50

	К. с.
Євг. Жуковский: „Учебник рільництва"	4·—
Іван Франко: „Що таке поступ?"	1·20
Франчук: „Оферма"	—·20
Г. Воробкевич „Поезиї" опр.	1·—
„ „ „ брошур.	—·60
Марченко: „Власна хата"	—·20
Яричевський: „Серце мовить"	—·60
Сильв. Яричевський: „На филях житя"	—·40
Серґій Шпойнаровский „Ausgewählte Schewczenkos-Gedichte	—.50
Ярослав Весоловський: „Стефан Баторий а Русини	—.10

При замовленях книжок упрашає ся присилати на порто.

Видає товариство **„Руска Рада"** в Чернівцях.

За редакцию відповідає: Іван Захарко.

З друкарні товариства „Рускої Ради" в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.